

Opiskelijoiden virtsatieinfektioiden diagnoosi ja hoitolinjat

25.10.2007

Kristina Kunttu, LT, yhteisöterveyden ylilääkäri

Y · T · H · S
YLIOPPILAIEN TERVEYDENHOITOSÄÄTIÖ

VIRTSATIEINFEKTIOT NUORILLA NAISILLA

Yleisyys

- Jopa puolet naisista sairastaa vti:n jossakin elämänsä vaiheessa

Taudin synty

- Tavallisesti bakteerit tunkeutuvat virtsateihin nousevasti virtsaputken suulta (suoliston bakt., lyhyt virtsaputki)
- Erityisesti näin tapahtuu yhdynnän aikana
- Virtsalla antibakteerista tehoa, rakon seinämän soluilla kykyä torjua tulehdusta
- Puolustusmekanismeissa tapahtuva heikkeneminen, runsas bakteerimäärä altistavat tulehdukselle
- E.coli ja staph. saprophyticus tavallisia

TOISTUVA TULEHDUS SEKSIN SEURAUKSENA

- Honeymoon-cystiitti ei useinkaan rajoitu vain seksisuhteen alkuun
- Toistuvia tulehduksia 4 %:lla naisista (YOTT 2004)
- Saattaa aiheuttaa
 - hämmennystä
 - pelkoa tarttumisesta
 - seksin välttelyä parisuhteessa → jopa parisuhdeongelmia
 - ylenmääräistä puhdistautumista
 - ylenmääräistä juomista

DIAGNOSTIIKKA

- Diagnoosi perustuu ensisijassa oireisiin
- Hoito voidaan aloittaa ilman laboratoriotutkimuksia, jos
 - oireet ovat tyypilliset
 - on ollut aiemminkin kystiittejä
 - ei ole raskaana
 - ei ole asiaan vaikuttavia perussairauksia
- Jos virtsanäyte tutkitaan, pitää olla hyvä näyte > 4t rakossa - jos mahdollista!
- Puhdas virtsanäyte ei sulje infektiota pois. (esim. virtsaputken tulehduksissa oireet voivat olla voimakkaita, mutta keskivirtsanäytteen otossa tulehdussolut huuhtoutuvat jo alussa pois)

MUITA TUTKIMUKSIA

- Kontrollinäytteitä
 - ei tarvita tavallisen vti:n jälkeen
 - otetaan raskaudenaikaisen vti:n jälkeen
 - otetaan pyelonefriitin jälkeen
- Ultraäänitutkimus
 - toistuvissakaan virtsarakon tulehduksissa ei yleensä tarvitse tehdä
 - tehdään erityistapauksissa ja pyelonefriitin uusiutuessa

HOITO ALEMPIEN VIRTSATEIDEN TULEHDUKSISSA

Lääkkeet

- ensisijaisesti trimetopriimi, nitrofurantoiini, pivmesillinaami
- toissijaisesti sulfa-trimetopriimi, fluorokinoloni

Hoitoaika

- 3 – 7 vrk
- (valikoidusti 1 vrk, ei oikein hyvä, sillä limakalvot eivät ehdi yleensä rauhoittua näin äkkiä ja potilaat soittavat seuraavana päivänä ja kertovat, etteivät ole kunnossa)

HOITO PYELONEFRIITISSÄ

Lääkkeet: sulfa-trimetopriimi, fluorokinoloni

Hoitoaika 10 – 14 vrk

Sairaalahoito tarpeen korkeakuumeisille ja raskaana oleville

Estohoito raskaana oleville loppuraskauden ajaksi

UUSIUTUVA VIRTSATIEINFEKTIO

- Relapsit (sama bakteerikanta) ja reinfektiot (uudet pöpöt)
- Infektion jälkeen limakalvon toipuminen ja puolustuskyvyn palautuminen kestävät melko kauan
- Yhdyntä tavallisin taustatekijä uusiutumiselle, muita syitä kylmettyminen, flunssa tai muu yleiskunnon heikkeneminen

Kotikonstit uusiutumisen estämiseksi

- Alapesu ennen yhdyntää ja rakon tyhjennys + alapesu jälkeen SAATTAVAT vähentää
- Runsas juominen
- Marjamehut (karpalo, puolukka, mustikka, vadelma)

ESTOHOITO UUSIUTUVISSA TULEHDUKSISSA

Suunniteltava, jos tulehduksia vähintään 3 vuodessa

- Jatkuva estohoito 3-6 kk, jos tulehduksia ollut tiheästi, esim. kolme kertaa ½ vuoden sisällä (trimetopriimi 100 mg tai nitrofurantoiini 75 mg ILTAISIN, vaikutus yön ajaksi, päivä hoituu juomisella ja virtsaamisella)
 - rauhoittaa tilanteen, antaa aikaa omien suojaimekanismien palautumiselle
- Jaksottainen estohoito, otetaan omaehtoisesti riskitilanteissa, esim. yhdynnän yhteydessä, uimisen tai kylmettymisen yhteydessä (trimetopriimi 100-300 mg tai nitrofurantoiini 75 mg)

ITSEHOITO UUSIUTUVISSA TULEHDUKSISSA

Varalääke, joka aloitetaan oireiden ilmetessä on erittäin käyttökelpoinen tapa opiskelijoilla

- helpottaa elämää huomattavasti (mökkiviikonloput, matkat ym.)
- tulehdukset saa hoidettua ennen kuin ovat päässeet pahaksi, paranevat vähemmillä lääkkeillä ja nopeammin
- kannattaa aloittaa jo, kun ”muistaa” itsellään olevan virtsaputken

EROTUSDIAGNOSTIIKKA

- Klamydia muistettava!!!
erityisesti
 - ellei lääke auta
 - virtsanäytteessä leukosyyttejä, mutta ei bakteereja
- Hiivatulehdukset
- Herpes
- Ärtyneet limakalvot vti:n jälkeen
- Kemialliset ärsykkeet, kuukautisveri
- Psykologiset tekijät, esim. jännitys saattaa aiheuttaa tihentynyttä virtsaamistarvetta

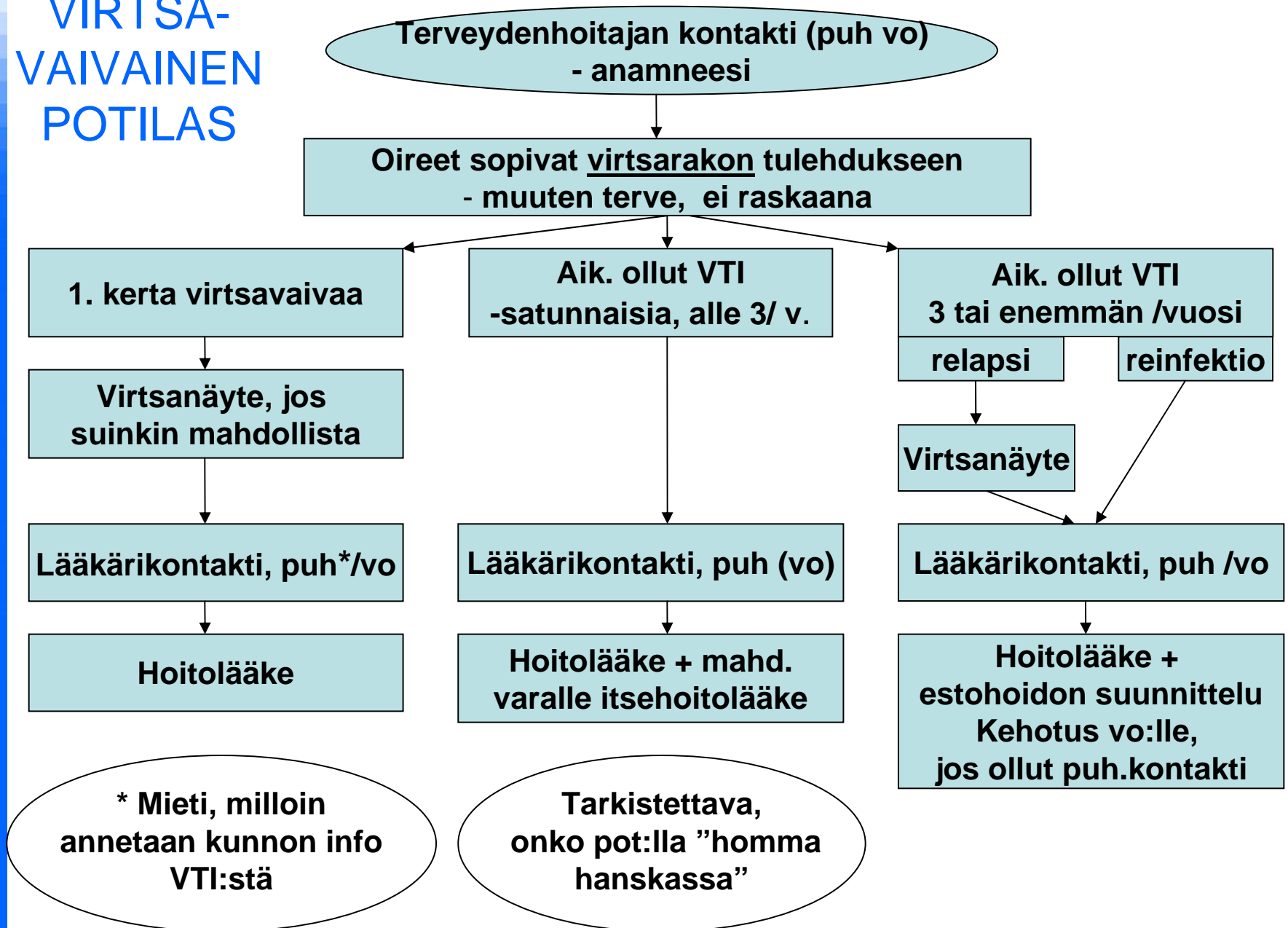
OIREETON BAKTERIURIA

Bakteereja virtsanäytteessä, vaikka ei oireita

- 15 – 24-vuotiaista naisista 3 %:lla
- Raskaana olevilla 5 – 10 %:lla

- Hoito vain raskaana oleville, muita ei tarvitse hoitaa.
- Raskaudenaikainen bakteriuria lisää ennenaikaisen synnytyksen ja pyelonefriitin riskiä

VIRTSA- VAIVAINEN POTILAS

Kristina Kunttu 25.10.2007

ENNEN - NYT

1970-luvulla hoitovirhe,
jos

- hoiti ilman näytteenottoa
- antoi lääkekuurin ilman bakteerikasvua $>10^4$
- hoitoaika oli alle 2 viikkoa
- ei teettänyt urografiaa 3:n tulehduksen jälkeen

2000-luvulla

- hoito joustavaa
- potilas voi aidosti olla osallisena hoidossaan
- ei turhaa juoksutusta näytteillä ja vastaanotoilla
- ei turhaa säderasitusta

ENTÄ NUORET MIEHET?

- Virtsarakon tulehdukset harvinaisia
- Uretriitit, prostatiitit, lisäkivestulehdukset
- Klamydia katsottava aina

Lisäkivestulehdukset,

- turvotus ja aristus paikantuvat lisäkivekseen, mutta myös kives voi aristaa
- aiheuttajia ovat virtsatietulehdusbakteerit, sukupuolisesti aktiivisilla klamydia ja joskus gonokokki

PROSTATIITIT

Bakteeriprostatiitti:

- Tihentynyt virtsaamistarve, polte alavatsalla = virtsatietulehduksen oireet ja virtsalöydöksetkin

Krooninen prostatiitti:

- Oireina alavatsa-, nivus-, reisi-, perineum- ja kivesvaivoja
- Osa prostatiiteista reagoi hyvin ab-kuuriin ja/tai tulehduskipulääkkeisiin, mutta osa ei oikein mihinkään lääkehoitoon
 - N. 70 %:ssa steriili eturauhaskipu (prostatodynia), taipumus uusiin. Voi olla myös bakteeriperäinen tauti, jossa bakteeri pesii prostatatiehyissä.
 - Keskusteluun elämäntapa-asiat:
 - pyöräily kylmässä, muu kylmettyminen
 - runsas oluen juonti
 - ongelmat seksuaalisuudessa
 - psykologiset tekijät